

analysed landmarks from the Middle Ages and from the beginning of Early Modern times. Artworks from this period survived worst of all. The researchers studied sacral buildings, the interior decoration of temples, icons, as well as what were left from the secular architecture, including castles and fortifications. They also tried to identify distinctive elements of artistic development and possible foreign influences. In addition, cultural relations of Ruthenia with other countries were studied. The special attention was paid to the marriage unions, to the connection between economic and cultural interactions and to the religious factor of the relations between various states. The image of the culture of Middle Ages as an important period of Ukraine's cultural history was being created by publishing research results on the pages of the journal.

Key words: Culture of Ukraine, Middle Ages, The Historical Society of Nestor the Chronicler, historiography of the 19th century.

И. Г. Адамская, канд. ист. наук, ассист.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

ОБРАЗ КУЛЬТУРЫ УКРАИНЫ ПЕРИОДА СРЕДНЕВЕКОВЬЯ НА СТРАНИЦАХ "ЧТЕНИЙ В ИСТОРИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ НЕСТОРА ЛЕТОПИСЦА"

Историческое общество Нестора-летописца во второй половине XIX – первой половине XX в. занималось изучением истории и культуры Украины. С 1888 г. начал регулярно выходить журнал общества – "Чтения в Историческом Обществе Нестора Летописца". Цели статьи – выявление тем по истории культуры X–XVI вв., которые интересовали членов общества и выносились на страницы его журнала. Анализ тематики работ ученых, систематизация их оценок и интерпретаций проблем культуры дает возможность определить роль, которая отводилась учеными средневековой культуре украинских земель. При этом акцент ставится именно на определении комплекса тем по истории культуры, которые стали предметом исторического, а частично и общественно-политического дискурса второй половины XIX – начала XX вв. благодаря их рассмотрению на страницах сборника. Установлено, что со второй половины XIX в. ученые все чаще обращались к более давним, чем история козачества, темам, чтобы раскрыть культурную самобытность "южнорусских" земель, выявить местные традиции и определить иностранное влияние. Для этого исследователи обращались к изучению памятников письменности и литературных произведений, проводили исследования по истории религий, выявляли и анализировали памятники искусства средневекового периода и начального периода раннего Нового времени, изучали международные культурные связи Руси.

Ключевые слова: культура Украины, Средневековье, Историческое общество Нестора Летописца, историография XIX в.

УДК 14:327(063)

Т. А. Бевз, д-р ист. наук, проф.
Институт політичних і етнонаціональних досліджень
імені І. Ф. Кураса НАН України,
вул. Генерала Алмазова, 8, м. Київ, 01011, Україна
bevza@bigmir.net

ЦІННОСТІ ТА ІДЕНТИЧНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

Закцентовано увагу на цінностях як основі усвідомленого вибору. Цінності визначають майбутнє, обумовлюють єдність, згуртованість суспільства та самоідентифікацію особистості. Цінності виробляються, розповсюджуються елітами і сприймаються різними соціальними групами. Регіональна політична еліта – це певна група зі своєрідною корпоративною самосвідомістю, власною незалежною системою цінностей, які закріплюються за допомогою певних зовнішніх атрибутів, системою відбору нових членів.

Регіональна політична еліта є творцем цінностей і смислів у політиці регіону та відігравала значну роль у формуванні ціннісних орієнтацій, ідеологічних уподобань, поглядів і установок на будь-які політичні події, явища і процеси.

Політика регіональної ідентичності обумовлена культурою регіональних еліт, їхніми уявленнями про минуле і майбутнє регіону, країни. Адже історична пам'ять – важливий елемент національної самотожності. Базовим чинником для регіональної політичної еліти Сумщини у процесах актуалізації регіональних ідентичностей була символічна репрезентація минулого, насамперед історії регіону.

Ключові слова: цінності, ідентичності, еліта, регіональна еліта, маркери ідентичності, Сумщина.

Постановка проблеми. Цінності – це основа усвідомленого вибору, вони визначають майбутнє, обумовлюють єдність, згуртованість суспільства та самоідентифікацію особистості. Політичні цінності можна розглядати як суспільні ідеали, базові орієнтири політичного розвитку, головні творчі чинники символічного капіталу в політиці, регулятори вибору засобів досягнення цілей. Цінності і культура є чинниками, які визначають вектор розвитку суспільства, вони породжують певні властивості інститутів та поведінку управлінців. Важливою характеристикою еліт, яка визначає відмінності між ними, є ціннісний консенсус, який передбачає взаємну злагоду щодо "норм політичної поведінки і цінностей існуючих державних інститутів" [29, с. 24].

Цінності виробляються, розповсюджуються елітами і сприймаються різними соціальними групами. Еліта виступає виразником інтересів всього населення, хоча це не означає, що цінності еліти відповідають цінностям інших соціальних груп. Доречним буде акцентувати увагу на відмінності тих цінностей, якими керуються представники політичної еліти в своїй практичній діяльності, і тих цінностей, які декларуються елітою в якості основних. Цей вид цінностей певною мірою є штучним, оскільки служить легітимізації політичної еліти

в очах суспільства. Актори, наділені символічною владою, звертаються до "ідентичності" як засобу групової мобілізації для досягнення своїх політичних цілей. У процесі формування ідентичності пріоритетну роль відіграють соціальні взаємодії, а також історія (суспільна пам'ять, політична практика), культура (цінності, світогляд), дискурс (знання, інформація). Потреба певної системи цінностей є надто важливою для еліти, виступаючи також фундаментом, чи смислотворючим компонентом, ідентичностей.

Аналіз досліджень і публікацій. Упродовж XIX–XX ст. формувалася теорія цінностей. До ключових статей варто віднести В. Віндельбанда, В. Дільтея, Р. Інглхарта, О. Крауса, Г. Лотце, А. Маслоу, Г. Мюнстерберга, Ф. Ніцше, Е. Тоффлера, Е. Трьольера, М. Гайдеггера, Ш. Шварца та інших. В. Дільтей стверджував, що життєва цінність – це те, чим ми користуємося для досягнення почуття задоволення [7, с. 128]. Цінною для нашого дослідження була позиція Е. Тоффлера, який стверджував, що перед людством відкриті сьогодні багаті і різноманітні можливості подальшого розвитку, "але яке майбутнє воно вибере, буде залежати, зокрема і в кінцевому рахунку, від цінностей, які визначають процес прийняття ним рішень. А це буде

залежати від того, наскільки ясно ми розуміємо і зуміємо передбачити зміни в цілісній архітектоніці цінностей, які регулюють людську поведінку [10, с. 22].

У контексті цінностей Дж. Хіглі та Я. Пакульські розглядали трансформацію еліт у двох площинах: в залежності від ступеня згуртованості і ступеня диференціації еліти [31, р. 109–129], вбачаючи у згуртованості еліти набір єдиних цінностей, які поділяють більшість її представників, та акцентуючи увагу на тому, що єдність еліт проявляється у ступені її інтегрованості, а згуртованість може ґрунтуватися на ідеологічній, релігійній чи національній доктрині або на прийнятті представниками еліти єдиних узгоджених правил гри, в рамках яких можливе ненасильницьке вирішення конфліктів між різними елітними групами. Диференціацію дослідники визначали як ступінь незалежності (автономності) еліти від інших, більш масових соціальних груп, а також ступінь неоднорідності самої еліти, наявність в її складі елітних підгруп, що пропонують суспільству різні ціннісні орієнтири і конкурують між собою в процесі вироблення політичних рішень, а також у функціональному розподілі сегментів еліти, кожен з яких має власні кордони, організації, формальні та неформальні правила поведінки і владну ієрархію [31, р. 109–129].

Для дослідження обрано конкретний регіон – Сумщину. Ми поділяємо думку М. Кітінга щодо того, що регіоналізм набуває "сильної форми" там, де в просторі співпадають природний початок, економічна взаємозалежність, культурна ідентичність, адміністративний апарат і територіальна мобілізація [32, р. 10]. Важливими для ідентичності регіону виступають соціальні міфи про особливі якості "малої батьківщини", компоненти традиції, колективна пам'ять, цінності і норми.

Порівняно з політичною елітою центру для регіональної політичної еліти характерним є корпоративізм, який підтримується завдяки більш тісним внутрішньо-елітним зв'язкам, зокрема земляцьким, сімейним, професійним та іншим. Певною мірою ми можемо говорити про регіональну політичну еліту як нестандартний "клуб" зі своєю корпоративною самосвідомістю, власною незалежною системою цінностей, які закріплюються за допомогою певних зовнішніх атрибутів, системою відбору нових членів, прагненням до недопущення сторонніх. У цьому контексті актуальним є звернення до аналізу цінностей конкретного регіону. У нашому випадку до цінностей та ідентичностей регіональної політичної еліти Сумщини.

Метою статті є дослідити цінності та ідентичності регіональної політичної еліти Сумщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Маркером ідентичності для регіональної політичної еліти була Сумщина як регіон, яким вона керує, місце проживання, діловий центр: "Відчуваю кровний зв'язок з цією землею. Моє серце сповнене особливої відповідальності за все, що відбувається тут у житті людей" [2, с. 6], "Сумщина справді багата успішними людьми і своїм промисловим та інтелектуальним потенціалом" [25]; "Сумщина – регіон із майбутнім" [26], "Завдяки співпраці влади та бізнесу Сумщина перетворюється на діловий центр не лише Слобожанщини, а й України" [26]; "Сьогодні Сумщина є потужним гравцем серед інших регіонів України як в напрямі соціально-економічного розвитку, так і в реалізації реформ, ініційованих Президентом України та Урядом" [13]; "Ми всі любимо нашу область і кожен в своїй сфері – бізнесі, промисловості, освіті, науці, медицині, іншій діяльності – робимо все необхідне, щоб Сумщина розвивалась" [13]; "Сумщина – це прекрасний край, де збережені вікові військові традиції"

[28], "Вірю в Україну та Сумщину, прошу Бога про допомогу для всіх нас" [9].

Усвідомлення елітою ролі регіону як маркера ідентичності простежувалося упродовж усіх років незалежності. Образ Сумщини присутній у всіх виданнях до чергових ювілейних річниць області. Очільники області позиціонували себе через зв'язок із Сумщиною. Зокрема, В. Щербань позиціонував себе як людину, яка багато зробила для області: "Я там пропрацював 5 років, ми буклет видали, присвячений п'ятиріччю моєї роботи, і в графіках, фотографіях і картинках показали динаміку розвитку регіону. Ми збори проводили, розповідали, що владі вдалося зробити, а що не вдалося" [30]. Видавалися й інші буклети з маркером Сумщини. За сприяння облдержадміністрації реалізовувався проєкт "Сумщина. Велика спадщина", модератором якого був редактор суспільно-політичного видання "Панорама", відомий журналіст і письменник Є. Положий [16]. Дві книги цієї серії – "Образотворче мистецтво" і "Поезія" – вийшли восени 2018-го і навесні 2019 рр., відповідно. Третя книга серії "Сумщина. Велика спадщина" під назвою "Краєзнавство" побачила світ на початку 2020 р. У ній йдеться про непересічних, відомих за межами України людей, які жили на Сумщині; про секрети і таємниці краю сто і навіть двісті років тому, а також про сучасну Сумську область.

Іншими важливими маркерами для сумської еліти були українська мова та національна символіка, адже область має не лише найдовший кордон з Російською Федерацією, а й значну кількість російськомовного населення. Попри це Суми були першим обласним містом на Лівобережній Україні, де органи місцевого самоврядування 20 жовтня 1990 р. за поданням депутатів В. Казбана та Ю. Тищука проголосували за підняття над міською радою національного синьо-жовтого прапора. Упродовж усіх років незалежності саме ці представники регіональної еліти Сумщини залишаються моральними авторитетами та патріотами української незалежності та соборності. "Наше спільне завдання – і влади, і громадськості – зробити все можливе для того, щоб на території Сумської області була єдність у боротьбі за нашу волю та нашу незалежність. Ми всі єдині в тому, що Сумщина – це Україна" [6].

Не менш вагомим маркером була й залишається українська мова як інструмент творення нової ідентичності. Наголошувалося на тому, що "необхідно побороти в собі відчуття меншовартості і почати думати, говорити, мріяти українською" [24]. Досить влучно про це сказав представник медійної еліти області Є. Положий: "Українець – це людина, яка, по-перше, не піддає сумніву Україну як державу, а українську мову – як єдинодержавну. Знає або прагне вивчити мову, хоче, щоб його діти або онуки розмовляли українською мовою" [8]. Сумщина стала першою областю в Україні, де відбулися громадські читання "Мова як основа української національної ідеї", у яких взяли участь представники регіональної еліти, громадськості, науковці, релігійні діячі, студентство. Учасники говорили про національну ідею, її складники та значимість для української нації, акцентували увагу на важливості української мови, адже без неї не буде України, і усвідомлювали своє спільне завдання – "інфікувати" підрастаюче покоління рідною мовою, зробити все необхідне, щоб вона справді стала основою української національної ідеї [17].

Державні свята були для регіональної еліти Сумщини механізмом конструювання та символічної презентації політичних ідентичностей і відображенням суспільно-політичної динаміки у часі та просторі, який укріплює ідентичність та символізує, хто "Ми" є і як

"Ми" такими стали [3, с. 114]. Очільники області зазначали: "Ми були, є і будемо українцями. Ми не віддамо свого краю" [19]; "Ми всі робимо одну справу і маємо всі обернутися навколо наших спільних цінностей, а наші спільні цінності – це любов до Бога, любов до України, до Сумщини, до свого ближнього" [14]. Очільники Сум позиціонували їх як місто, знане "в Україні і за її межами як край, який виплекав відомих діячів науки, мистецтва, культури, спорту" [23].

На Сумщині відзначали День героїв Небесної сотні, вшановуючи подвиг учасників Революції Гідності та віддаючи належну шану тим, хто загинув упродовж кривавих січневих та люневих днів 2014 р., адже "ті буремні події подарували українській нації нову плеяду героїв, патріотів, які народилися з Україною в серці" [4]. "На жаль, ціною власного життя деякі з них заплатили за право кожного з нас на вільний вибір" [4].

Головним рефреном в Сумській області на багатьох заходах, присвячених подіям двох революцій – "помаранчевої революції" і Революції Гідності, – були слова журналіста, письменника і поета-земляка М. Гриценка: "Нікому Україну не віддам. Собі залишу, дітям та онукам. На вічне щастя чи на вічні муки, нікому Україну не віддам" [19], які активно використовували у своїх офіційних виступах очільники області, стверджуючи, що "Революція Гідності стала точкою відліку нової України, частиною кожного з нас, символом оновлення" [4]. Депутат обласної ради, голова бюджетної комісії М. Березін сказав: "Ми завжди повинні пам'ятати героїчні вчинки Небесної сотні та наших воїнів, які віддали життя на сході України. Ми – їхні боржники. І головне, що ми можемо для них зробити – це збудувати ту Україну, про яку вони мріяли та за яку віддали своє життя. Тому кожен з нас на своєму місці повинен працювати і продовжувати їхню справу" [28]. Координатор Сумського обласного громадського об'єднання "Майдан", юрист, правозахисник Ю. Тищук акцентував на тому, що "помаранчева революція" та Революція Гідності стали серйозним поштовхом до зміни морально-етичних орієнтирів в українському суспільстві та його національної самоідентифікації [18].

Політика регіональної ідентичності обумовлена культурою регіональних еліт, їхніми уявленнями про минуле і майбутнє регіону, країни. Адже історична пам'ять є важливим елементом національної самототожності. А політичне керівництво і, відповідно, політичні еліти, з одного боку, "можуть створювати сприятливий ґрунт для зростання множинних та взаємодоповнювальних ідентичностей", а з іншого – "здатні стимулювати зростання полярних і конфліктних ідентичностей" [12].

Базовим чинником для регіональної політичної еліти Сумщини у процесах актуалізації регіональних ідентичностей була символічна репрезентація минулого, насамперед історії регіону. Оскільки історія Сумщини тісно пов'язана з історією козацтва, представники регіональної еліти активно використовують цей маркер. У 1991 р. на батьківщині останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського – у селі Пустовітівка Роменського району Сумської області – було започатковано районне козацьке свято з метою відродження духу патріотизму і національних культурних цінностей. Актуалізація теми історичної пам'яті відбулася з обранням Президентом України уродженця Сумщини В. Ющенка, який 14 листопада 2005 р. своїм розпорядженням офіційно заснував щорічне всеукраїнське козацьке свято "Калнишева рада" [20]. Реалізуючи розпорядження Президента, 14 жовтня 2006 р. під час проведення "Калнишевої Ради" у Пустовітівці відкрили музей П. Калнишевського, якого позиціонують як "лю-

дину героїчну, яка пожертвувала власним життям заради утвердження цінностей України", який є "прикладом незламності українського духу, патріотизму й козацької звитяги" [1]. Представники влади акцентували увагу й на ролі українського козацтва, яке "було одним із найактивніших суспільних сил, що сприяли ідентифікації себе й округи як українських". Використовували у своїх виступах представники регіональної політичної еліти й паралелі з сучасністю: "слава козаків, у тому числі Калнишевського, живе в їхніх нащадках і в тих, хто сьогодні зі зброєю в руках відстоює незалежність України" [1]; український дух незламний "і у героїв сьогодні, котрі боронять рідну державу" [1]. При цьому наголошувалося, що "ми повинні ще більше усвідомлювати відповідальності кожного в умовах, коли є загроза не просто втратити частину території України, а втратити державність узагалі" [1]. У 2018 р. очільники області на "Калнишевській раді" стверджували, що, "поділяючи українську державницьку ідею, останній кошовий отаман не тільки відстоював права і вольності українського козацтва, а й захищав кордони, плекав і втілював ідею про велику українську націю. На цих позиціях ми сьогодні твердо залишаємося стояти" [22].

Ще одним маркером символічної репрезентації минулого, символом безкомпромісної боротьби за свободу, єдність та суверенність рідного краю, який вміло використовувала регіональна еліта, була перемога козацького війська під проводом гетьмана України І. Виговського над армією московитів у Конотопській битві 1659 р. Представники регіональної політичної еліти Сумщини зазначали, що "для нас важливо закріпити пам'ять про наші перемоги, цінувати і поважати власну історію, щоб наступні 360 років нам не розказували про наші поразки" [11]. Конотопська земля – це місце національної гордості та єдності. Ця земля просякнута славою і звитягою козаків. Тут ми відчуваємо неперервний зв'язок із предками, звідси ми черпаємо силу духу і насагу боротися за свою незалежність [11].

З початком російсько-української війни боротися прийшлося зі зброєю в руках. Очільники області наголошували, що "наші мужні воїни стали на захист кордонів країни та її незалежності. Серед них – більше 10 тисяч жителів Сумської області" [5]. 150 уродженців Сумщини загинули, захищаючи суверенітет України.

Пропагували очільники області і формування патріотичної складової, мотивуючи тим, що "патріотизм сьогодні є не просто самоціллю, це шлях до виживання нації, виживання держави" [1]. Також наголошувалося, що "у нас потужний край, і його історія може слугувати, окрім усього іншого, національно-патріотичному вихованню української молоді" [1]. "Вічна слава і шана всім, хто боровся і продовжує боротися за мир в Україні. Життєписи цих людей – уроки істинної мужності та патріотизму для сучасників" [21]. За ініціатииви Сумської обласної державної адміністрації письменниця та журналістка А. Акіменко написала книгу з патріотичною назвою "Герої нашого часу: 19 історій ветеранів АТО" про жителів та уродженців Сумщини, які брали участь у боротьбі за свободу і незалежність України у російсько-українській війні, що точиться з 2014 р. Книга стала просвітницьким проєктом. Заступниця голови Лебединської районної ради С. Горошко зазначила, що "завдяки мужності та героїзму наших захисників ми відстоїли незалежність України та маємо надію, що, невдовзі, вона справді стане цілісною та неподільною державою. Наш обов'язок дякувати всім, хто став на захист нашої Батьківщини, вони є прикладом для підрастаючого покоління" [15]. Керівництво області у виступах часто зверталося до теми патріоти-

зму і героїзму тих, хто зараз зі зброєю в руках захищає суверенітет і незалежність України.

Висновок. Підсумовуючи, зазначимо, що регіональна політична еліта виступала творцем цінностей і смислів в політиці регіону та відігравала значну роль у формуванні ціннісних орієнтацій, ідеологічних уподобань, поглядів і установок на будь-які політичні події, явища і процеси.

Більшість представників регіональної політичної еліти Сумщини декларували пріоритет цінностей патерналізму, співпраці і демократії. Проявом політичної ідентичності виступав набір цінностей, принципів та мотивацій, який представники регіональної політичної еліти визнають базисним для своєї політичної групи. Регіональна політична еліта Сумщини була носієм ідей і цінностей, які характеризувалися регіональною ідентичністю, регіональними інтересами та цінностями, спільною історією. Маркерами ідентичностей для регіональної політичної еліти Сумщини були Україна як батьківщина; Сумщина як регіон, яким вона керує, діловий центр, місце проживання; державні свята як механізми символічної репрезентації; історична пам'ять, історія регіону та історія козацтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акіменко А. "Калнишева рада". На Сумщині вшанували пам'ять останнього кошового Запорозької Січі. [Електронний ресурс] / А. Акіменко. 22.07.2016. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/kalnysheva-rada>
2. Анатолій Линник: "Депутатство – це мій обов'язок перед поколіннями" // Вісн. Сумської обласної ради. – 2011. – № 4 (грудень). – С. 6.
3. Бевз Т. А. Політична ідентичності в сучасній Україні: міська громада Одеси / Т. Бевз. – К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – 312 с.
4. Вільні творять майбутнє. 21.11.2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/topky/20067-vilni-tvoryat-maybutnye.html>
5. Володимир Токар: "День захисника України – це свято усіх, хто любить і захищає свою Батьківщину" 14.10.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sorada.gov.ua/actual/actual/19896-2018-10-14-17-20-43.html>
6. День Соборності на Сумщині // Сумщина. – 2017. – 26 січня. – С. 7.
7. Дильтей В. Описательная психология / В. Дильтей. – СПб.: Алетейя, 1996. – 153 с.
8. Євген Положий: Подвійна мораль – це характеристика нашого суспільства. 28.10.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/digest/2010/10/28/093237.html>
9. Звернення Ігоря Яговдика до жителів Сумщини. 24.02.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yamp.sm.gov.ua/index.php/uk/arkhiv-novin/532-zvernennya-igorja-yagovdika-do-zhiveliv-sumshchini>
10. Кagan M. C. Философская теория ценности / М. С. Кagan. – СПб.: ТОО ТК "Петрополис", 1997. – 205 с.
11. Конотопська земля – це місце національної гордості та єдності – Микола Подопригора. 09.07.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv/16226-konotopska-zemlya-tse-mistse-natsionalnoyi-hordosti-ta-yednosti-mykola-podopryhora.html>
12. Линц Х. Государственность, национализм и демократизация / Х. Линц, А. Степан // Полис. – 1997. – № 5. – С. 9.
13. Микола Клочко: давайте разом, кожен на своєму місці, робити все необхідне, щоб Сумщина була однією із найкращих областей України. 11.01.2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/topky/17613-mykola-klochko-davayte-razom-kozhien-na-svoyemu-misti-robyty-vse-neobkhidne-shchob-sumshchyna-bula-odniyeu-iz-naykrashchykh-oblastey-ukrayiny.html>
14. Молитовний сніданок організували на Сумщині. 18.11.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.sumy.ua/publication/molitovnyi-snidanok-organizovali-na-sumshhini.html>
15. На Лебединщині відбулась презентація книги "Герої нашого часу". 22.01.2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lbd.sm.gov.ua/index.php/uk/8-novini/8071-na-lebedinshchini-vidbulas-prezentatsiya-knigi-geroi-nashogo-chasu>
16. На Сумщині відбудеться презентація третьої книги серії "Сумщина. Велика спадщина" під назвою "Краєзнавство". 14.01.2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv/120406-na-sumshchyni-vidbudetsya-prezentatsiya-tretoi-knyhy-seriyi-sumshchyna-velyka-spadshchyna-pid-nazvoyu-kraeyznavstvo.html>
17. На Сумщині пройшли перші громадські читання до Дня української писемності та мови. 09.11.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv/17159-na-sumshchyni-proyshly-pershi-hromadski-chytannya-do-dnya-ukrayinskoj-pysemnosti-ta-movy.html>
18. "Наш дух не зламати, свободу не вбити!": у музеї відбулись урочистості до Дня Гідності та Свободи. 23.11.2016. [Електронний ре-

сурс]. – Режим доступу: <https://sorada.gov.ua/actual/actual/17733-2016-11-23-13-50-12.html>

19. "Нікому Україну не віддам" – Микола Гриценко. 21.11.2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv/120068-nikomu-ukrayinu-ne-viddam-mykola-hrytsenko.html>

20. Розпорядження Президента України № 1230/2005-рп "Про заходи щодо вшанування пам'яті останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/12302005-rp-3360>

21. Роман Грищенко "Минуле живе, поки ми пам'ятаємо". 22.06.2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://debaty.sumy.ua/news/roman-grishchenko-minule-zhivе-poki-mi-pam-yataemo>

22. Славна Роменщина провела "Калнишеву раду". 16.07.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv/16282-slavna-romenshchyna-provela-kalnyshevu-radu.html>

23. Суми відзначають День міста. 01.09.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2529054-sumi-vidznachaut-den-mista.html>

24. Сумчан закликають переходити на українську. 08.11.2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2814694-sumcan-zaklikaut-perehoditi-na-ukrainsku.html>

25. Сумщина багата успішними людьми і своїм промисловим та інтелектуальним потенціалом. 22.05.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sm.gov.ua/uk/arkhiv/15847-sumshchyna-bahata-uspishnymi-lyudmy-i-svoyim-promyslovym-ta-intelektualnym-potentsialom.html>

26. Сумщина – регіон із майбутнім. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cci.sumy.ua/about/pressa/article.php>

27. У Сумах відзначили День гідності та свободи. 21.11.2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sorada.gov.ua/actual/actual/20644-u-sumah-vidznachyli-den-gidnosti-ta-svobody.html>

28. У Сумах відроджений корпус кадетів випустив перших вихованців. 16.05.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua-news.liga.net/society/news/u_sumakh_v_v_drozhnieniy_korpus_kadet_v_vipus_tiv_pershikh_vikhovants_v

29. Хигли Дж. Демократия и элиты / Дж. Хигли // Полития: Анализ. Хроника. Прогноз. – 2006. – № 2. – С. 24.

30. Щербань: "В деле Щербаня я – свидетель". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rudenko.kiev.ua/interview/scherban>

31. Higley J. Elite power games and democratic politics in Central and Eastern Europe / J. Higley, J. Pakulski // Democratic and Capitalist Transitions in Eastern Europe. Lessons for the Social Science / ed. by M. Dobry. – Boston: Kluwer Academic Publishers, 2000. – P. 109–129.

32. Keating M. The new regionalism in Western Europe: territorial restructuring and political change / M. Keating. – Cheltenham, 1998. – 242 p.

REFERENCES

1. Akimenko, A. (2016). "Kalnysheva rada". Na Sumshhini vshanuvai pam'jat' ostannogo koshovogo Zaporoz'koj Sichi ["Kalnysheva Rada". In Sumy region the memory of the last basket of the Zaporozhian Sich was honored]. Retrieved from <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/kalnysheva-rada>
2. Anatolij Linnik: "Deputatstvo – ce mij obov'jazok pered pokolinnjami" [Anatolij Linnik: "Deputies are my duty to generations"]. (2011). *Visnik Sum's'koj oblasnoj radi*. № 4, 6.
3. Bevz, T. A. (2016). *Politychni identychnosti v suchasnij Ukraїni: mis'ka gromada Odesi [Political identities in modern Ukraine: the urban community of Odessa]*. Kyiv, IPIENDim. I. F. Kurasa NAN Ukraїni.
4. Vil'ni tvorjat' majbutne [Free people create the future]. (2019). Retrieved from <http://sm.gov.ua/ru/topky/20067-vilni-tvoryat-maybutnye.html>
5. Volodimir Tokar: "Den' zahisnika Ukraїni – ce svjato usih, hto ljubit' i zahishhae svoju Bat'kivshynu" [Volodymyr Tokar: "Defender of Ukraine Day is a holiday for all of us who love and defend their Motherland"] (2018). Retrieved from <https://sorada.gov.ua/actual/actual/19896-2018-10-14-17-20-43.html>
6. Den' Sobornosti na Sumshhini [Reunion Day in Sumy Region] (2017). *Sumshhina*. 26 sichnja, 2.
7. Dil'tej, V. (1996). *Opisatel'naja psihologija [Descriptive psychology]*. SPb., Aletejja.
8. Evgen Polozhij: Podvijna moral' – ce harakteristika nashogo suspil'stva [Eugene Polozhij: Double morality is a characteristic of our society]. (2010). Retrieved from <http://bukvoid.com.ua/digest/2010/10/28/093237.html>
9. Zvernennja Igorja Jagovdika do zhiveliv Sumshhini [Address of Igor Yagovdyk to the residents of Sumy region]. (2014). Retrieved from <http://www.yamp.sm.gov.ua/index.php/uk/arkhiv-novin/532-zvernennja-igorja-yagovdika-do-zhiveliv-sumshchini>
10. Kagan, M. S. (1997). *Filosofskaja teorija cennosti [Philosophical theory of value]*. SPb., TОО ТК "Petropolis".
11. Konotops'ka zemlja – ce misce nacional'noj gordosti ta ednosti, – Mikola Podoprygora [Konotop land is a place of national pride and unity – Mykola Podopryhora]. (2018). Retrieved from <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv/16226-konotopska-zemlya-tse-mistse-natsionalnoyi-hordosti-ta-yednosti-mykola-podopryhora.html>
12. Linc, H., Stepan, A. (1997). Gosudarstvennost', nacionalizm i demokratizacija [Statehood, nationalism and democratization]. *Polis*, № 5, 9.
13. Mikola Klochko: davajte razom, kozhen na svoemu misci, robiti vse neobhidne, shhob Sumshhina bula odnieju iz najkrashhih oblastej Ukraїni [Mykola Klochko: let's do everything together, each in his place, to make Sumy region one of the best regions of Ukraine]. (2019). Retrieved from

<http://sm.gov.ua/ru/topky/17613-mykola-klochko-davayte-razom-kozhen-na-svoyemu-misti-robty-vse-neobkhdne-shchob-sumshchyna-bula-odniyeyu-iz-naykrashchykh-oblastey-ukrayiny.html>

14. Molitovnij snidanok organizovali na Sumshhini [A prayer breakfast was organized in Sumy region]. (2018). Retrieved from <http://sts.sumy.ua/publication/molitovnij-snidanok-organizovali-na-sumshhini.html>

15. Na Lebedinshhini vidbulas' prezentacija knigi "Geroi nashogo chasu" [The presentation of the book "Heroes of our time" took place in Lebedyn region.]. (2019). Retrieved from <http://www.lbd.sm.gov.ua/index.php/uk/8-novini/8071-na-lebedinshchini-vidbulas-prezentatsiya-knigi-geroij-nashogo-chasu>

16. Na Sumshhini vidbudet'sja prezentacija tret'oi knigi serii "Sumshhina. Velika spadshhina" pid nazvoju "Kraeznavstvo" [The presentation of the third book of the series "Sumy Region. The Great Heritage "entitled" Local History "]. (2020). Retrieved from <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/20406-na-sumshchyni-vidbudetsya-prezentatsiya-tretoi-knyhy-seriyi-sumshchyna-velyka-spadshchyna-pid-nazvoju-kraeznavstvo.html>

17. Na Sumshhini projshli pershi gromads'ki chitannja do Dnja ukrains'koj pismnosti ta movi [The first public readings dedicated to the Day of Ukrainian Literature and Language took place in Sumy Region]. (2018). Retrieved from <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/17159-na-sumshchyni-proyshly-pershi-hromadski-chytannja-do-dnja-ukrayinskoyi-pysmnosti-ta-movy.html>

18. "Nash duh ne zlamati, svobodu ne vbiti!" u muzei vidbulis' urochistosti do Dnja Gidnosti ta Svobodi ["Don't break our spirit, don't kill freedom!": Celebrations dedicated to the Day of Dignity and Freedom took place in the museum]. (2016). Retrieved from <https://sorada.gov.ua/actual/actual/17733-2016-11-23-13-50-12.html>

19. "Nikomu Ukraïnu ne viddam", – Mikola Grichenko ["I will not give Ukraine to anyone," Mykola Hrytsenko said]. (2019). Retrieved from <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/20068-nikomou-ukrayinu-ne-viddam-mykola-hrytsenko.html>

20. Rozporjadzhennja Prezidenta Ukraïni №1230/2005-rp "Pro zahodi shhodo vshanuvannja pam'jati ostann'ogo koshovogo otamana Zaporiz'koï Sichi Petra Kalnyshevs'kogo" [Order of the President of Ukraine 301230/2005-rp "On measures to honor the memory of the last Kosh Ataman of the Zaporozhian Sich Peter Kalnyshevsky"]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/12302005-rp-3360>

21. Roman Grishchenko: "Minule zhive, poki mi pam'jataemo" [Roman Grishchenko: "The past lives as long as we remember"]. (2020). Retrieved

from <http://debaty.sumy.ua/news/roman-grishchenko-minule-zhive-poki-mi-pam-yataemo>

22. Slavna Romenshhina provela "Kalnyshevu radu" [Glorious Romenshhina held "Kalnyshev Rada"]. (2018). Retrieved from <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/16282-slavna-romenshhina-provela-kalnyshevu-radu.html>

23. Sumi vidznachajut' Den' mista [Sumy celebrates City Day]. (2018). Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2529054-sumi-vidznacaut-den-mista.html>

24. Sumchan zaklikajut' perehoditi na ukrains'ku [Sumy residents are urged to switch to Ukrainian]. (2019). Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2814694-sumchan-zaklikaut-perehoditi-na-ukrainsku.html>

25. Sumshhina bagata uspishnimi ljud'mi i svoim promislovim ta intelektual'nim potencialom [Sumy region is rich in successful people and its industrial and intellectual potential]. (2018). Retrieved from <http://sm.gov.ua/uk/arkhiv1/15847-sumshchyna-bahata-uspishnymi-lyudmy-i-svoyim-promyslovym-ta-intelektualnym-potentsialom.html>

26. Sumshhina – region iz majbutnim [Sumy region is a region with a future]. Retrieved from <http://www.cci.sumy.ua/about/prensa/article.php>

27. U Sumah vidznachili Den' gidnosti ta svobodi [The Day of Dignity and Freedom was celebrated in Sumy]. (2019). Retrieved from <https://sorada.gov.ua/actual/actual/20644-u-sumah-vidznachyly-den-gidnosti-ta-svobody.html>

28. U Sumah vidrodzhenij korpus kadetiv vipustiv pershih vihovanciv [In Sumy the revived corps of cadets released the first pupils]. (2012). Retrieved from https://ua-news.liga.net/society/news/u_sumakh_v_drodzheniy_korpus_kadet_v_vipustiv_pershikh_vikhovants_v

29. Higly, Dzh. (2006). Demokratija i jelyty. *Politija: Analiz. Hronika. Prognoz*, № 2, 24.

30. Shherban': "V dele Shherbanja ja – svidetel" [Shcherban: "I am a witness in the Shcherban case"]. Retrieved from <https://www.rudenko.kiev.ua/interview/scherban>

31. Higley, J., Pakulski, J. (2000). Elite power games and democratic politics in Central and Eastern Europe. *Democratic and Capitalist Transitions in Eastern Europe. Lessons for the Social Science*. Boston, Kluwer Academic Publishers, 109–129.

32. Keating, M. (1998). *The new regionalism in Western Europe: territorial restructuring and political change*. Cheltenham.

Надійшла до редколегії 18.09.20

T. A. Bevz, Doctor of Historical Sciences, Professor
I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine,
8, General Almazova Street, Kiev, 01011, Ukraine

VALUES AND IDENTITIES OF THE REGIONAL ELITE

The article focuses on values as the basis of conscious choice. Values determine the future, determine the unity, cohesion of society and self-identification. Values are produced, distributed by elites and perceived by different social groups. The regional political elite is a certain group with a kind of corporate self-consciousness, its own independent system of values, which are fixed with help of certain external attributes, a system of selecting new members.

The regional political elite was the creator of values and meanings in the politics of the region and played a significant role in shaping values, ideological preferences, views and attitudes to any political events, phenomena and processes.

The policy of regional identity is conditioned by the culture of regional elites, their ideas about the past and future of the region and the country. After all, historical memory is an important element of national identity. The basic factor for the regional political elite of Sumy region in the processes of actualization of regional identities was the symbolic representation of the past, first of all, the history of the region.

Most representatives of the Sumy regional political elite declared the values of paternalism, cooperation and democracy as a priority. The manifestation of political identity was a set of values, principles and motivations that representatives of the regional political elite recognize as basic for their political group. The regional political elite of Sumy region was the bearer of ideas and values, which were characterized by regional identity, regional interests and values, common history. Identity markers for the regional political elite of Sumy region were Ukraine as a homeland; Sumy region as a region it manages, business center, place of residence; public holidays as mechanisms of symbolic representation; historical memory, history of the region and history of the Cossacks.

Key words: values, identities, regional elite, identity markers, Sumy region.

T. A. Бевз, д-р ист. наук, проф.
Институт политических и этнонациональных исследований
имени И. Ф. Кураса НАН Украины,
ул. Генерала Алмазова, 8, г. Киев, 01011, Украина

ЦЕННОСТИ И ИДЕНТИЧНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭЛИТЫ

В статье акцентируется внимание на ценностях как основе осознанного выбора. Ценности определяют будущее, обуславливают единство, сплоченность общества и самоидентификацию личности. Ценности производятся, распространяются элитами и воспринимаются различными социальными группами. Региональная политическая элита – это определенная группа со своеобразным корпоративным самосознанием, собственной независимой системой ценностей, закрепленных с помощью определенных внешних атрибутов, системой отбора новых членов.

Региональная политическая элита выступала создателем ценностей и смыслов в политике региона и играла значительную роль в формировании ценностных ориентаций, идеологических предпочтений, взглядов и установок на любые политические события, явления и процессы.

Политика региональной идентичности обусловлена культурой региональных элит, их представлениями о прошлом и будущем региона, страны. Ведь историческая память является важным элементом национальной идентичности. Базовым фактором для региональной политической элиты Сумщины в процессах актуализации региональных идентичностей была символическая репрезентация прошлого, прежде всего истории региона.

Ключевые слова: ценности, идентичности, элита, региональная элита, маркеры идентичности, Сумщина.